

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת מטות - מסעי תש"פ לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קע"א

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיכתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

צריכין קרבן], אמרו לו לא נפקד ממנו איש [לא נחסר מדת יהודית], אמר להן אם כן כפרה למה, אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו, מיד ונקרב את קרבן ה'. תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה, מפני שזנו עיניהם מן הערוה ע"כ. ואמרו חז"ל (סנהדרין קו.) לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל ע"ש. וכיון שאמר משה החלצו מאתכם 'אנשים' לצבא. וברש"י צדיקים, על כן חששו על נפשם לצאת למלחמה, כי סוף כל סוף יראו דברים שאין הם רוצים לראות, ועין רואה והלב חומד וכו', וכל אחד מנע עצמו מלהיות מהאלף שצריכין לצאת, ולכן 'וימסרו' מאלפי ישראל, שנמסרו על כרחן.

*

והנה הכתוב אומר (שיר ו-ו) שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה, שכולם מתאימות ושכולה אין בהם וגו'. ודרשו במדרש (שהש"ר דג, ו-ו) דעל מלחמת מדין קאי, מה רחל זו צנועה, כך היו ישראל צנועים וכשרים במלחמת מדין וכו', שלא הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד, שאילו הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד, לא היה משבחם, ולא היו עולין משם בשלום ע"כ. וצריך ביאור למה נקט לדוגמא עבירה שאינה שכיחה, כי בדרך כלל הרוצה לקיים מצות תפלין עושה אותה כדינה, ומקדים של יד תחלה. וגם היכן מרומז בקרא זו ענין הקדמת תפלין של ראש לשל יד.

ונראה כי הנה תפלין של יד מניחין על שמאל, יד כהה, הגם שבכל מקום יש חשיבות לימין. ושוב כורכין על היד שבע כריכות כמבואר בדברי האר"י (הובא במג"א סימן כה סקי"ח), ואחר זה מניחין תפלין של ראש, ושוב כורכין עוד שלש כריכות על האצבע. ובודאי שטובא גנוז בכל פרטיה. ונראה כי הנחת תפלין על יד שמאל, מבואר (בתפלת לשם יחוד) שהוא נגד הלב, לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו. והיינו כי ראשית העבודה היא, שלא לתור אחר תאות והבלי העולם, אלא לשעבד המדות שבלב לעבודת ה'. והענין כי המדות שבלב יש בה שבעה סוגים, חסד גבורה תפארת וכו', ומדת החסד היא אהבה, שממנה מתעורר האדם לאהוב עניני החומר, אשר הרבה מהם המה איסורי תורה. וכנגד זה יש להעלותה לאהבת הבורא ית"ש ולתורתו ולמצותיו. וכמו כן מדת גבורה היא יראה, אשר כמה פעמים עובר על התורה מפני היראה מאחרים, ויש לשעבדה ליראת ה' וליראת חטא וכו'. ולכן אנו כורכין אחר כך שבע כריכות, לקשר ולהכניע השבעה מדות שיש בלב לעבודת ה'.

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך. וידבר משה אל העם לאמור, החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין וגו'. וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה וגו' (לא-ב). ברש"י משמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן ע"כ.

ויש לומר בזה עוד, כי הנה מצוה זו של נקמת מדין היתה כרוכה למשה במסירת נפש ממש, שאמר לו אחר תאסף אל עמיך, שכאשר יגמור מצוה זו ימות, והיה בידו לאחור לצאת למלחמה ויחיה יותר, כמבואר במדרש (במדבר כ-ב). ומשה רבינו לא עשה כן, אלא הודרו לצוותם החלצו מאתכם אנשים לצבא, והיתה במעשה זו מסירת נפש ממש. ובוזה הכניס מדת מסירת נפש בכל ישראל, ונתעורר בלבבות בני ישראל לעשות רצון ה' בלי שום חשבונות. ועל דרך שפירש הרה"ק מקוצק זצ"ל מה שנאמר בפנחס בקנאו את קנאתי בתוכם (במדבר כה-יא), שעל ידי שקינא פנחס קנאת ה', והרג את זמרי, החדיר ללב כל ישראל 'בתוכם' את מדת הקנאות, שלא יוכלו לסבול עוברי עבירה ע"כ. ובפרט כי נשמת משה היא מחברת הכללות של כלל ישראל, בסוד משה עמו (ישעיה סג-יא), כי הוא אילן שממנו נוצצו נשמות ששים רבוא, כמבואר באור החיים הק' (פ' מסעי לג-א), ומקורו בתיקוני זוהר (תיקון ע), נשמתא דאיהו משה רבינו כלילא משתיין רבוא ע"ש. ובפרט כי משה היה מלך ישראל (ובחסים קב), וכמו שנאמר (דברים לג-ה) ויהי בישראל מלך, ולב המלך הוא לב העם (רמב"ם ה' מלכים ג-ה). ולכן הגם כי ביציאה למלחמה כל אדם חושש על חייו ומונע עצמו מלצאת, ובמלחמה זו לא הוצרכו לכל הצבא אלא אלף למטה, והיה בידו של כל אחד למנוע עצמו, אבל פעולתו של משה במסירת נפש עורר לבבות כל ישראל למסור נפשם לכבודו של מקום, 'וימסרו' מאלפי ישראל אלף למטה, שהלכו במסירת נפש להיות חלוצי צבא, וכמבואר בבעל הטורים, וימסרו מאלפי ישראל, שמסרו עצמם על קדושת השם להצלת ישראל (ספרי ע"ש).

*

ולפי מה שפירש רש"י, וימסרו שנמסרו על כרחן, יש לומר עוד, כי יציאת מלחמה היא עת נסיון שלא יכשלו בחטא, והרי התורה התירה אשת יפת תואר במלחמה (דברים כא-ז), שאם אין הקב"ה מתירה ישאנו באיסור (רש"י שם). ומצינו שכאשר חזרו מן המלחמה אמרו אל משה, עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש, ונקרב את קרבן ה' וגו' לכפר על נפשותינו (לא-מט). ואמרו חז"ל (שבת סד.) שאמר להם משה שמא חזרתם לקלקלכם [של מעשה שטים] לזנות את בנות מואב, כך עשיתם במדין, לכך אתם

וכדי שתהיה קיום להכנעת השבעה מדות הללו, אנו מניחין אחר זה תפלין על הראש כנגד המוח, שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי יהיו משועבדים לעבודת ה'. והיינו שעבודת האדם היא שתהיה המוח שליט על הלב. שגם כשהלב מתעורר לתאוה של חטא, יתבונן בשכלו איך מאבד עולם ונשמתו עבור עולם עובר, ועבור הנאה של שעה מאבד נפשו ונשמתו לחטוא נגד ה', והתוצאות שיבואו אחר זה במירוץ החטא. ולחשוב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה, והמוח תהא שליט על הלב (עיין לקוטי אמרים תניא פרק יב). ובהיות שהמוח מחולקת בשלש סוגים, חכמה בינה ודעת, על כן אחר זה מוסיף וכורך שלש כריכות על האצבע, להורות כי השלש כריכות אלו יחזקו את שבע הכריכות של השבעה מדות שבלבו, להיות משועבדים לעבודת קונו.

וזהו הענין דשי"ן של תפלין הלכה למשה מסיני (שבת סב), ומבואר בשלחן ערוך (א"ח סימן לב-מב) דשי"ן של ימין התפלין היא של ג' ראשים, ושל שמאל של ארבע ראשים ע"כ. וביחד יש בהם גם כן שבעה קוין, להורות שהמוח תהא שליט על השבעה מדות שיש בהלב, להכניעם לעבודת קונו.

ובאמת כן היא סדר העבודה, סור מרע ואחר כך ועשה טוב, שמתחלה ישעבד תאות לבו לה', ולא תתורו אחרי לבבכם, שזהו ענין תפלין של יד, ורק אחר כך יוכל לקדש ראשו ומוחו בתורה והשגות בעבודת ה'. ואם ירצה להתעלות בהשגות בתורה ועבודה קודם שהכניע לבו מלתור אחרי תאות חומר, לא יעשה פרי, כי אי אפשר להקדים תפלין של ראש קודם שהניח תפלין של יד.

ועל זה כווננו חז"ל במעלתן של אנשי הצבא שהיו כולם צדיקים, שהקדימו תחלה של יד, לשעבד תאות ומחשבות לבבם, שלא לתור אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ורק אחר זה הניחו תפלין של ראש, לחזק ולקיים בזה את הנהגתם, שתהא המוח שליט על הלב, להתבונן בכל דבר סופן של הדברים, שלא יתפתה מתאות העולם ללכת אחריו. וזה נרמז בהכתוב 'שניך' כעדר הרחלים, רומז על התפלין של ראש שיש עליה שני שיני"ן, שכולם מתאימות ושכולה אין בהם, שאם היו מקדימין תפלין של ראש קודם לתפלין של יד, אז לא היו יוצאין ממלחמה זו בשלום, והיו נכשלים בהנסיגות שנתהוה להם בעת המלחמה.

הזה, עבור השכר הנצחי של עולם הבא. ולכן כאשר הכתוב משבח את הצדיקים, הוא מדמה אותם, שניך כעדר הרחלים דייקא, שמכירין שרק הראשית חשובה, אבל הדר נהורא, וחכמים המה להטיב, לראות את הנולד, האור המופלא שלעתיד, שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, ולכן כולם מתאימות ושכולה אין בהם.

*

ואמר הכתוב שוב שם, ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר, אחת היא יונתי תמתי וגו' (ו-ח). והענין הוא, כי הן אמת שלומדי תורה חשובים מאד, ואין יקר ערך יותר מבני תורה, אך זהו רק כאשר גם יראת ה' היא מנת חלקם, וכמאמרם (שבת לא). והיה אמונת עתיך וגו' (ישעיה ל-ג), דקאי על ששה סדרי משנה, ואף על פי כן, אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא ע"כ. ויסופר על הרה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע שהעדיף פעם לכבד צדיק אחד יותר מגאון מפורסם. ואמר כי ה' יש לו שני הרים חשובים מאד, הר סיני שניתנה עליו תורה, והר המוריה שעקד שם אברהם את בנו יצחק. וכאשר בנה בית מקדשו להשרות שם שכינתו בחר בהר המוריה יותר מהר סיני, כי מקום שאדם פושט את צוארו להקריב עצמו לה' חביב יותר מהר של תורה ע"כ.

והנה במדרש רבה (שם) דרשו, ששים המה מלכות, אלו ששים מסכתות של הלכות, ושמונים פלגשים, אלו שמונים פרשיות שבתורת כהנים, ועלמות אין מספר, אין קץ לתוספתות וכו' ע"ש. ויש לומר שזה רומז לחכמי התורה שיש להם הששים מסכתות וכו', והם באמת חשובים מאד. אבל אחת היא יונתי תמתי, ברש"י מכולם אחת היא הנבחרת לי יונה תמה. ויש לומר דאיתא במדרש (שיר א-טו) עיניך יונים, מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה, כך ישראל, שנאמר (תהלים מד-ג) כי עליך הורגנו כל היום ע"כ. ומכל חכמי התורה אחת היא שנבחרת אצלי, יונתי תמתי, מי שמוכן תמיד לפשוט צוארו כיונה, למסור חיי נפשו למען כבודי ית"ש. וישנם מבני אדם שמוזמן לזמן הם עומדים במדה זו, אבל לא תמיד, ובני אצלי נבחר 'יונתי תמתי', כאשר הוא תמים במדה זו של יונתי.

*

והנה בחורבן בית המקדש מוקן הנביא, טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה (איכה א-ט). כי החורבן באה בשביל עונות בית ישראל, והסיבה שלא עלה בידם לכבוש את יצרם היתה שלא התבוננו על אחריתם, לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, הלא סופן של החטא היא יגון ותוגה ואנחה. ולעומת זה האחריות של עובדי ה', היא, אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, ברישא חשוכא והדר נהורא. ומה שהיתה 'טומאתה בשוליה', היא משום שלא זכרה אחריתה, להיות עם חכם ונבון הרואה את הנולד, אלא תאות הלב גברה עליהם, והמוח לא היה שליט על הלב, להיות בהתבוננות על אחריתה.

גם יש לומר דקאי על ימי אחריתה של המקדש, שאמרו חז"ל (יומא לט) ארבעים שנה קודם חורבן הבית, לא היה גורל עולה בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר המערבי דולק, והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן [סימן לאויבים לבא וליכנס] ע"ש. והדברים הללו היו צריכינן להיות להם לאות לעוררם לתשובה, בראותם כי מדת הדין מתוחה עליהם. והם לא שמו לבם לזה, ובשלוות הנפש המשיכו בעונותיהם. ופירשו בזה מה שאמר הנביא (ירמיה ב-ח) הכהנים לא אמרו איה ה', הם לא שמו לב לראות איה 'השם', שאין הגורל לה' עולה בימין אלא לשמאל, שהיא מדת הדין, ולא נתעוררו לתשובה ע"כ. וזהו שאמר 'לא זכרה אחריתה', לא שמו על הלב לזכור מה שהם רואים בעיניהם באחרית הימים במקדש, שאין עונותיהם נמחלים, ומדת הדין מתוחה עליהם.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' חיים ברוך בראדי הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ באוחים בנו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם מאיר פריינד הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ באוחים בנו למול טוב	מוה"ר ר' יודא ארי לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' פרץ אברהם לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' מנחם בריעף הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונ בהולדת בנו למול טוב
---	---	---	--	--